

Jiří Hoskovec

(1933–2011)

Psycholog, působil především v oblasti inženýrské a dopravní psychologie. Patřil k předním historiografům oboru psychologie druhé poloviny 20. století.

Jiří Hoskovec po ukončení studia nastoupil nejprve jako odborný pracovník ve Výzkumném ústavu bezpečnosti práce v Praze (1956–1960). Od roku 1960 pracoval v Psychologickém ústavu Univerzity Karlovy a později na katedře psychologie FF UK v Praze (do 1998). V roce 1965 se stal kandidátem psychologických věd. V době tzv. normalizace nebyl jeho další kvalifikační postup možný, protože odmítl vstoupit do Komunistické strany. Docentem se proto stal až v roce 1991 a jmenován profesorem pro obor psychologie byl v roce 1995.

Ve Výzkumném ústavu bezpečnosti práce dostal Jiří Hoskovec s dalšími kolegy úkol analyzovat 1372 záznamů úrazů u řidičů nákladních vozů. Na tomto velkém vzorku bylo možné popsat typická selhání a chyby v dopravě. Od tohoto výzkumu se odvíjel další zájem J. Hoskovce o dopravní psychologii. Výzkumy pokračovaly vyšetřováním řidičů tramvají v Praze, Brně a Ostravě. Byli tehdy identifikováni riziková řidiči, kteří by raději řídili ani neměli. Ovšem vedoucí těchto rizikových řidičů říkali, že jiné lidi nemají a nechtěli se jich jako zaměstnanců vzdát. Tehdy Jiří Hoskovec a jeho kolegové pochopili, že se budou muset orientovat jiným směrem a zaměřit se na výchovu a výcvik řidičů.

Od konce 60. let 20. století se v rámci práce v Psychologickém ústavu UK Jiří Hoskovec zaměřuje na výcvik řidičů. Tímto výcvikem dokázali připravit na řízení osoby, které měly velmi špatné výsledky v autoškolách, a řidiče s různými typy disabilit. Výzkumy a výcvik probíhaly na simulátoru – trenažeru, který umožňoval stínovou a později filmovou projekci

dopravních situací. Na těchto výzkumech spolupracoval s Jiřím Štikarem a fyziologem Eduardem Benou. Jejich první společnou publikací byla Psychologie a fyziologie řidiče. Navazující spolupráce s didaktikem Jiřím Pourem umožnila přenést zkušenosti a zjištění do učebnic pro autoškoly. Jiří Hoskovec se podílel na kapitole o bezpečné jízdě. Publikace tohoto autorského týmu byly překládány do řady řečí zemí východního bloku.

V 80. letech 20. století byli pozváni na Technickou univerzitu v (západním) Berlíně, kde Jiří Hoskovec, Jiří Štikar a Jiří Pour demonstrovali simulátory dovezené z tehdejší ČSSR. Ověřoval se transfer dovedností ze simulátorových zařízení do aut. Testování probíhalo na autocvičističích a v provozu. Tento vícestupňový výcvik se osvědčil a dostal se do systému vzdělávání řidičů. Jiří Hoskovec tyto výzkumy považuje za to nejcennější, co experimentálně udělali. Související publikace dosáhly i mezinárodního ohlasu a byly přeloženy do řady jazyků.

Jiří Hoskovec si kladl otázky spojené s dopravní psychologií i po odchodu do důchodu. Uvědomoval si důležitost mobility seniorů. Ve spolupráci s Jiřím Štikarem a jeho dcerou Janou Šmolíkovou realizovali výzkum řidičů seniorů a výstupy publikovali v knize Bezpečná mobilita ve stáří.

Na závěr si dovoluji osobní vzpomínku. Dopravní psychologie může i za to, že jsem na světě, protože otec se s mou matkou seznámil při dopravně psychologickém výzkumu. Naše rodinné cesty autem probíhaly tak, že matka řídila a otec fotografoval dopravně zajímavé situace do svých publikací. Jeho životním snem bylo zachytit jelena ve skoku před autem. I my děti jsme někdy fungovali jako figuranti, například jsme pochodovali po krajnici v nepřehledné zatáčce za účelem pořízení snímku do učebnice pro autoškoly. Při pročítání dnes již historických publikací je patrné, že chování lidí v dopravě má stále stejná témata, jen kontext se mění, a proto má dopravní psychologie stále pevné místo v aplikovaných oborech psychologie.

PhDr. Simona Hoskovcová, Ph.D.

